

Nivo BiH

Aneks II, Prelazne odredbe, tačka 2:

Kontinuitet pravnih propisa:

„Svi zakoni, propisi i sudski poslovници, koji su na snazi na teritoriji Bosne i Hercegovine u trenutku kada Ustav stupi na snagu ostaće na snazi u onoj mjeri u kojoj nisu u suprotnosti sa Ustavom dok drugačije ne odredi nadležni organ Bosne i Hercegovine.“

U Federaciji BiH:

- preuzeta je **Uredba sa zakonskom snagom** RBiH (Službeni list RBiH”, br. 2/92 Član 1. stav 1. tačka 16. Uredbe)
- taksativno navedeno koji se savezni zakoni bivše SFRJ preuzimaju.
- Preuzet je ZOO ali nije preuzet Zakon o nevažnosti pravnih propisa donijetih prije 6. aprila 1941. godine i za vrijeme neprijateljske okupacije. Zakonom o potvrđivanu uredbi sa zakonskom snagom potvrđen je i dio Uredbe sa zakonskom snagom o preuzimanju Zakona o obligacionim odnosima.

Nivo RS:

Član 12. Ustavnog zakona za provođenje Ustava Republike Srpske

- „do donošenja odgovarajućih zakona i drugih propisa Republike, primjenjivati će se zakoni i drugi propisi SFRJ i SRBiH, koji su u saglasnosti sa Ustavom Republike i koji nisu u suprotnosti sa zakonima i drugim propisima koje je donijela Skupština srpskog naroda u Bosni i Hercegovini, odnosno Narodna skupština.“

O NEVAŽNOSTI PRAVNIH PROPISA DONETIH PRE 6. APRILA 1941. GODINE I ZA VREME NEPRIJATELJSKE OKUPACIJE

("Sl. list FNRJ", br. 86/46)

Član 1

Pravni propisi (zakoni, uredbe, naredbe, pravilnici i dr.) koje su doneli organi vlasti okupatora i njihovih pomagača na području Federativne Narodne Republike Jugoslavije za vreme neprijateljske okupacije, proglašavaju se nepostojećim.

Član 2

Pravni propisi (zakoni, uredbe, naredbe, pravilnici i dr.) koji su bili na snazi na dan 6 aprila 1941 godine, izgubili su pravnu snagu.

Član 3

Prezidijum Narodne skupštine FNRJ može odrediti da se pojedina pravila sadržana u zakonima i drugim pravnim propisima pomenutim u čl. 2 ovog zakona primenjuju, određujući pri tom potrebne izmene i dopune.

Ovo pravo imaju i prezidijumi narodnih skupština narodnih republika za pravne propise čije donošenje na osnovu Ustava FNRJ spada u nadležnost republika.

Član 4

Pravna pravila sadržana u zakonima i drugim pravnim propisima pomenutim u čl. 2 ovog zakona, koja u smislu čl. 3 ovog zakona nisu proglašena obaveznim, mogu se po ovom zakonu primenjivati na odnose koji nisu uređeni važećim propisima, i to samo ukoliko nisu u suprotnosti sa Ustavom FNRJ, ustavima narodnih republika, zakonima i ostalim važećim propisima donetim od nadležnih organa nove države, kao i sa načelima ustavnog poretka Federativne Narodne Republike Jugoslavije i njenih republika.

Državni organi ne mogu svoja rešenja i druge akte zasnivati neposredno na ovim pravnim pravilima.

Član 5

Pravna pravila pomenuta u čl. 3 i 4 ovog zakona ne mogu se primenjivati u pogledu organizacije državne vlasti, državnih ustanova i državnih preduzeća.

Pravna pravila sadržana u pravnim propisima koji su na osnovu čl. 2 ovog zakona izgubili pravnu snagu ne mogu biti osnov za donošenje novih propisa.

Praksa i pravna shvatanja sudova i drugih državnih organa bivše Jugoslavije ne mogu biti podloga za tumačenje i primenu pravnih pravila iz čl. 3 i 4 ovog zakona.

Član 6

Neraspravljani pravni odnosi, koji su zasnovani za vreme važenja zakona bivše Jugoslavije i za vreme neprijateljske okupacije, rešavaće se prema važećim propisima Federativne Narodne Republike Jugoslavije.

Član 7

Odluke (presude, rešenja, zaključci i dr.) sudova o građansko-pravnim odnosima donete posle 6 aprila 1941 godine ostaju na snazi.

Ako je odluka suda o takvom odnosu zasnovana na pravnim propisima donetim od strane okupatora i njihovih pomagača ili na propisima iz čl. 2 ovog zakona koji su u suprotnosti sa važećim propisima, lice koje se smatra oštećenim takvom sudskom odlukom može u roku od godine dana od dana stupanja na snagu ovog zakona pokrenuti postupak sa zahtevom da nadležni sud raspravi pravni odnos i donose odluku na osnovu važećih propisa.

U slučaju kad nema lica koje je ovakvom odlukom suda oštećeno ili kad takvo lice iz bilo kojeg razloga ne može pokrenuti postupak, postupak će pokrenuti nadležni državni organ.

Član 8

Od trenutka pokretanja postupka po čl. 7 ovog zakona ne mogu se ostvarivati prava koja proističu iz sudske odluke čiji se poništaj ili izmena traži.

Izuzetno od propisa prednjeg stava, može se i dalje ostvarivati pravo na izdržavanje dece, roditelja i ostalih nemoćnih i za rad nesposobnih lica.

Član 9

Zemljišno-knjižna stanja zasnovana na odlukama iz čl. 7 ovog zakona ostaju na snazi. Stranka ili nadležni državni organ, koji je pokrenuo postupak pred sudom u smislu čl. 7 ovog zakona, može tražiti da se u javnim knjigama (zemljišnim, rudarskim, zadružnim i dr.) zabeleži da su ta zemljišno-knjižna stanja sporna.

Član 10

Odluke (presude, rešenja, zaključci i dr.) u krivičnim stvarima koje su doneli redovni krivični sudovi za vreme neprijateljske okupacije na osnovu propisa koji su bili na snazi na dan 6 aprila 1941 godine, a ne tiču se političkih krivica, ostaju na snazi ako nadležni sud na predlog javnog tužioca ne donese novu odluku.

Odluke u krivičnim stvarima koje su imale politički karakter ili koje su izrečene na osnovu propisa donetih od strane organa vlasti okupatora i njihovih pomagača ukidaju se i nemaju pravnog dejstva, bez obzira da li su donete od strane redovnih ili drugih

sudova ili drugih organa (vojnih sudova, vanrednih sudova, policiskih organa i dr.). U ovim slučajevima javni tužilac može staviti predlog za donošenje nove odluke od strane nadležnog državnog organa.

Član 11

U pogledu odluka, donetih od strane izvršnih i upravnih organa okupatora i njihovih pomagača za vreme neprijateljske okupacije, kojima se rešavaju građansko-pravni odnosi, kao i odluka upravnih sudova, ukoliko nemaju politički karakter, važe shodno odredbe čl. 7, 8 i 9 ovog zakona.

Ostale odluke izvršnih i upravnih organa okupatora i njihovih pomagača, odluke upravnih sudova koje imaju politički karakter, kao i odluke disciplinskih sudova po disciplinskim krivicama učinjenim posle 6 aprila 1941 godine, ukinute su.

Javni tužilac može po ovakvim disciplinskim krivicama kojima su povređeni propisi doneti pre 6 aprila 1941 godine u pogledu imovinskih interesa države staviti predlog za ponovno pokretanje disciplinskog postupka.

Član 12

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana po objavljivanju u "Službenom listu Federativne Narodne Republike Jugoslavije".

Nikolića (2004) tvrdi: sudija se može osloniti na pravna pravila Kraljevine Jugoslavije, ako utvrdi: a) da u važećem zakonodavstvu postoji praznina, b) da u određenom propisu koji je važio na teritoriji Kraljevine Jugoslavije postoji pravno pravilo koje obuhvata neregulisan odnos, v) da ono nije u suprotnosti sa ustavom, načelima ustavnog poretka, zakonom i drugim važećim propisima i g) da je još uvek aktuelno i primereno načelima savremenog građanskog prava. U interesu pravne sigurnosti dakle, i dalje treba smatrati da je sud dužan da primeni odgovarajuće pravilo sadržano u propisima Kraljevine Jugoslavije. Pri tom treba imati u vidu sledeće: a) primeniti se mogu sva relevantna pravila, nezavisno od toga da li su sadržana u zakonicima, zakonima ili podzakonskim opštim aktima Kraljevine Jugoslavije, b) sudovi se ne mogu pozivati na pravila koja su važila u sistemu vojvođanskog precedentnog prava, v) pravna pravila se primenjuju po načelu neteritorijalnosti (npr. sud u Beogradu se može pozvati na pravila iz Opšteg imovinskog zakonika za Crnu Goru ako proceni da su ona primerenija praktičnim potrebama od onih koja su sadržana u SGZ-u), g) propisi Kraljevine Jugoslavije su posredan izvor; pravila sadržana u njima sama po sebi nisu pravno obavezujuća, ona stižu pravnu obaveznost posredstvom Zakona o nevažnosti pravnih propisa donetih pre 6. aprila 1941. godine i za vreme neprijateljske okupacije; zato se sud u odluci mora pozvati na: 1) odredbu starog propisa u kom je pravilo sadržano i 2) na čl. 4. Zakona o nevažnosti pravnih propisa, koji omogućuje njegovu primenu (str. 305).

Nikolić (2004): u slučaju kada ne postoji niti jedno poznato pravilo prema kojem sudija može da presudi određeni predmet, dužan je da „kreira“ pravilo za konkretan slučaj i da na taj način nadomjesti nedostajuću zakonsku normu. Zaključujemo da se sudska praksa pojavljivala i u ulozi zakonodavca, što je omogućeno stavom jugoslovenskih pravnih teoretičara. Naime, recipiran je stav švicarskog prava, prema kojem je sudija, u slučaju da ne može presuditi na osnovu pisanog pravnog izvora, dužan primijeniti običajno pravo, a ako konkretna situacija nije regulisana običajima, sudija je dužan sam kreirati pravno pravilo prema kojem će postupiti, pri čemu će se koristiti „doktrinom i sudskom praksom“, uvažavajući društveni interes (str. 305).

Konstantinović (1982):

Zakonski izraz iz čl. 4 „mogu po ovom zakonu da se primenjuju” znači u stvari dužnost suda da, s obzirom na konkretnu situaciju svakog konkretnog slučaja o kome rešava, utvrdi da li bi primena pojedinog pravnog pravila sadržanog u starom zakonu bila dopuštena u smislu člana 4 i, ukoliko nađe da bi ta bila protivna, sud mora to naročito da obrazloži s pozivom na propis, ustanovu, praktično-političke zadatke i drugu principijelnu odluku poretka kojima se takva primena suprotstavlja. Sud ne može da uopšte i neobrazloživo odbije ovakvu konkretnu ocenu, polazeći od apstraktnog gledišta da izvesno pravilo iz starog zakona ne važi kao pravno pravilo.” (Rešenje Vrhovnog suda FNRJ Gz 24/51 od novembra 1951, Zbirka odluka vrhovnih sudova 1945— 1952, knj 1. (Beograd, 1952), br. 145, str. 160). (Konstantinović, 1982, str. 540-541).

Mada na prvu djeluje kontradiktorno činjenica da je bilo teže postupiti u praksi kada postoji pravno pravilo koje je u skladu sa Ustavom i drugim propisima socijalističke Jugoslavije, ali zaista se problem javljao kada je pravno pravilo primjenjivo, ali nije bilo istog sadržaja u svim ranijim pravnim teritorijama (Konstantinović, 1982).

Najlakše je to prikazati primjerom:

Tako, naprimer, Hrvatski opšti građanski zakonik kao i raniji Austrijski, nije dozvoljavao raskidanje ugovora zbog neizvršenja (§ 919), dok je Austrijski građanski zakonik, u obliku u kome je važio u Sloveniji i Dalmaciji posle izmene od 19 marta 1916, dozvoljavao raskidanje ugovora zbog neizvršenja. Za Srpski građanski zakonik (§ 553) izvesno je da nije dozvoljavao raskidanje ako je ugovor bio delimično izvršen, ali je pitanje: da li se ugovor može raskinuti ako nije ni delimično izvršen, bilo predmet spora u teoriji, a i sudska praksa u tom pogledu nije bila ustaljena. Opšti imovinski zakonik imao je isto pravilo koje ima novelirani Austriski građanski zakonik (čl. 548). Sličnih primera ima mnogo, naročito u oblasti imovinskog prava, ... (Konstantinović, 1982, str. 541).

Zbog toga se dešavalo da se na području, koje se nalazi pod istom sudskom nadležnošću, donose različite odluke (Konstantinović, 1982). Takođe, postojao je problem i onda kada su suprotstavljene stranke dolazile iz različitih pravnih područja.

U zbirkama sudskih odluka ima dosta primera da se sudovi drže striktno pravnih pravila sa svoga područja, što znači da njihovu obaveznu snagu izjednačuju sa zakonom. Ali ima i odluka koje na ta pravila gledaju na način koji se meni čini ispravan. Ja ću, primera radi, navesti jedno rešenje Vrhovnog suda NR Bosne i Hercegovine, od 9 novembra 1956

(Zbirka sudskih odluka, knj. I, sv. 3, Beograd, 1956, br. 680, str. 131), o pitanju da li je moguće raskinuti ugovor zbog neizvršenja o kome, kao što sam napred potsetio, postoje suprotna pravna pravila na raznim pravnim područjima. U navedenom slučaju prvostepeni sud bio je mišljenja da se pitanje ima raspraviti po pravnom pravilu koje je važno u Bosni i Hercegovini, a Vrhovni sud je izneo mišljenje da primena tog pravila nije obavezna, jer ono više ne odgovara našim potrebama, i stao na stanovište da se slučaj ima raspraviti po pravnom pravilu noveliranog Austriskog opšteg građanskog zakonika, koji je kod nas važio u Sloveniji i Dalmaciji. U razlozima pobijane presude, između ostalog, navodi se i to da prvostepeni sud stoji na stanovištu, da tužena stranka nije bila ovlašćena na raskid ugovora usled činjenice što se tužilac nije odazvao njenom pozivu da joj u određenom roku isplati ostatak kupovnine. Očito je da se prvi sud oslanjao ovde na pravno pravilo izraženo u § 919 Opšteg građanskog zakonika, pa kome u slučaju da jedna strana ne ispuni ugovor ili da ga ne ispuni uredno, druga strana, osim slučajeva predviđenih u zakonu ili naročitoj klauzuli ugovora, — nema prava tražiti da se ugovor raskine, nego može tražiti samo da se ugovor tačno ispuni i da se dadne naknada štete (Konstantinović, 1982, str. 545).